

Påminnelser, wid de genom trycket utkomne Anmärkingar, öfwer det memorial,...

Collin, Johan,

*Vardagstryck 66 Db,
Riksdagshandlingar 3, 1765-66,
Första samlingen, a: Stå...*

National Library
of Sweden

Upl. uti Borg. Ståndet d. 13 Mart. 1766.
Dito bifallit at desse påminnelser til
trycket befordras.

Maj

Testor

E. BERNDTSON.

Påminnelser, wid de genom Trycket utkomne Anmärkningar, öfwer det Memorial, som til Wållofl. Borgare Ståndet, wid innewarande Riksdag, underteknad ingifwit, rörande Tukthus-Fångarne här i Staden, hwilket Memorial, af Wålbemålte Stånd, til Riksfens Höglofl. Ständers Cammar-Oeconomie- och Commerce-Deputation, blifwit remitteradt, den 16. Augusti 1765.

Affsaten med besagde Anmärkningar finnes wara, at under föregifwande, af Saltpetter Sjudeviets på Kongsholmen ägande förmånsrätt, til at få nyttja Tukthus-Fångarne, kunna tillkantsa, för detta Entreprenuren Niclas Örn, den samma, så at han åter igen må komma, at af Stadens Cassa, årligen upbåra 7. å 8000 Dal. Kopp:mt, och til sin nytta, disponera Fångarne; Då således ändring skulle göras, uti de Författningar, Riksfens Höglofl. Ständer, wid så wäl 1747, som 1756. årens Riksdagar gjort, om meranämnde Fångars brukande, til Garn-spånad, för Fabriquerne, samt deras flyttande, til denne Stadens Spinhus, hwilka Författningar, Magistraten efter dess åliggande ämbetes skyldighet, verkstält.

Tukthus-Fångarne hafwa i alla tider, då de njutit underhåll af Stadens medel, deremot gjort arbete, wid Staden, och i synnerhet varit brukade, til Stadens Publique Platfers renhållning, och annat arbete, af dylik

A

bestaf-

1765. 1766. 1767.

bestaffenhet, hwarigenom Staden, til någon del, wunnit årsättning, för det, som deras underhåll blifwit påkostadt; Och år 1752. d. 8 Septembris har Kongl. Maj:it, genom Nådiga Skrifwelse, til Des och Rikens Höglofl. Commerce-Collegium, förordnat, det skulle Luthus-hjonen tilhållas, at spinna groft Klädes-garn, för Fabriquerne, och här til Gålfmattor; i följe hwaras, Högberåttade Kongl. Collegium, uti Skrifwelse, til Herr Öfwer-Ståthållaren, d. 5. Septembris 1754, påmint, om werkställigheten, af Luthus-fångarnes flyttande til Spinnhuset, efter Rikens Höglofl. Ständers förut, wid 1747. års Riksdag gjorde Förordnande.

Det måste häröröra, antingen af illwilja, eller ock af ofunnighet, hwad i anseende til Luthus-fångarnes nyttjande, til gatu-sopning, Authoren berättar, nämligen, at alt blifwit kastadt i Sjön, och förstämpt watten, samt förderfwat Sammarne, med mera; ty, efter Magistratens föranskaltande, har ingen orenlighet, eller gatu-sopor blifwit kastade i Sjön och Sammarne; annerstades, än hwaräst utfyllningar, efter de af Kongl. Maj:it faststälte Lineer, bordt se, och med sådane utfyllningar kommer än widare at fortfaras; Men at på otillätelige ställen, Sopor och orenlighet ej må utkastas, sådant har Magistraten sökt förekomma och hämma, genom Publicationer och Förbud, pliktställande, samt andre flere anstalter, ehuru dock icke warit, eller är möjligt, at förekomma alt sielfswäld härutinnan; som ock, under den tid, Nielas Örn, efter det erhållne Contractet, af den 8. Junii 1757, haft den honom ombetrodde uppgiften, öfwer Stadens Sammar och stränder, mer, än både för och efter samma tid, et sådant sielfswäld blifwit föröfswadt.

Au-

Author förmåler, at sedan uppå Kongsholmen, til Cronans och Rikets nytta, blifwit inrättadt et Saltpetter Sjuderie-Werk, hwaråst Tukthus-Sångarne borde och kunde beqmåmlligast nyttjas, skal wid Riksdagen år 1756, blifwit faststaldt, at dese fångar, icke skulle med Spinnhuset hopablandas, utan förblifwa, efter gam'la Stadgar, för sig sielwne, hwilket skal ses, af Riksdags-Tidningen N:o 80. pag. 318.

Detta är aldeles origtigt; Den citerade Riksdags-Tidningen utwisar, at Saken, som då ventilerades, angick Arrende-Summan, för Spinnhuset, antingen den skulle tillfalla Manufaktur-fonden, eller användas, efter första affigten, med Rasp- och Spinnhuset i Stockholm, til Byggnadens utwidgande, til et frivilligt Werkhus, och Tukthus, så at äfwen, de för grofwa brott til Tukthuset dömda Personer, kunde därstädes til arbete intagas: Hwilket förra, Rikens Höglofl. Ständer, under d. 11. Octobris förenämde år, bifallit, utan at i denna Deras underdåniga skrifwelse til Kongl. Maj:t, tillägga, hwarken Saltpetter-Werket, eller Örn, någon förmåns-rätt, til Tukthus-sångarnes nyttjande, til enskylt båtnad, på Stadsens kostnad; som icke eller, med et enda ord, i den åberopade Riksdags-Tidningen finnes förmåldt, hwar-til, antingen det ena eller andra, bemålte fångar, egenteligen skulle, dådanester nyttjas och brukas. Men, at wid besagde Riksdag, genom en af Rikens Höglofl. Ständer, sedermera, och under den 21. derpåföljande i förenämde Månad, gjord försattning, blifwit förordnad, at Tukthus-sångarne borde ofördröjeligen flyttas ifrån Bårnhuset til Spinnhuset, och därstädes hållas, til at spinna, sådant utwisar hos följande Translunt, af Rikens Höglofl. Ständers underdåniga skrifwelse derom, til Kongl. Maj:t.

Det af Authoren omnämde *Contract* med Örn om renshållningen uti Kongl. Collegiernes innehafwande hus, med mera, och, uti hwilket *Contract*, honom lemnades tillstånd, at nyttja Tuktus-fångarne, äger aldeles ingen grund, uti nu omnämde Rikens Höglofl. Ständers Förordnande, som ock Magistraten, öfver besagde *Contract*, aldrig blifwit hörd, eller derom haft den ringaste kunskap, förr än samma *Contract* redan war slutit. Det blifwer fördensfull utan gensäjelse, at Örns arbhållne rättighet til Tuktus-fångarnes nyttjande, grundar sig endast och allenast, uppå merbesagde *Contract*, och den påstådde förmåns rätten för Saltpetterverket åter, uppå afhandlingen, emellan Örn, och Arrendatoren af Saltpetterverket, samt at bägge dese rättigheter uphöret, då genom Kongl. Majts Nådige Förordnande, af den 19. Novembris 1761, Örn förklarades förlustig, af ostabesagde *Contract*.

En vidare åberopar *Author* sig 1762. Års Riksdags-Tidning N:o 131. pag. 524, samt Kongl. Majts Bref, til des och Rikens Höglofl. Rikens Collegium, af den 5. Julii besagde År, och til Herr Öfwer-Stathållaren, af den 29. Martii 1765, til at såmedelst wisa och skyrka, rättigheten för Örn, och Saltpetter-Sjunderie-Verket, til Tuktus-fångarnes nyttjande; Härwid påminnes, at af den åberopade Riksdags-Tidningen inhämtas, huruledes Höglofl. Secreta Urskottet wid 1762. Års Riksdag, uti underdånig skrifwelse, til Kongl. Majt, „af den 19. Junii besagde År, wäl omnämmer, at Saltpetter-verket på Kongsholmen, må bibehållas, wid des förmåns rätt, til nyttjande af Tuktus-fångarne här i Staden; Men som bemälte Werk, icke ägde, någon förut, genom Rikens Höglofl. Ständers gjorde Förordnande.

De, wunnen förmåns-rätt, til mer förmålte fångars nyt-
tjande, utan at Riksfens Höglof. Ständer, wid 1756. års
Riksdag, i så måtto förordnat, om desse fångar, som
här ofwan är wordet anfördt, och med hosföljande Besl-
ga bestyrkes; Och jag, uti mit Memorial omständeligen
anför, af hwad anledning, Höglof. Defensions Depu-
tationen, wid 1762 års Riksdag, kommit, at taga under
öfveläggning, Målet, rörande Tuktus-fångarnes nyt-
tjande, samt at Magistraten, hwarken uti Högberälte
Deputation, icke eller då samma Mål, sedermera hos Kongl.
Maj:it förewarit, och innan Kongl. Brefwet, af den 5.
Juli 1762, som tillägger Saltpetter-Werket, förmåns-
rätten til Tuktus-fångarnes nyttjande, utfärdades, blif-
wit hörd, och fått i underdånighet gifwa wid handen,
hwad til uplysning i besagde Mål kunnat tjena, i anseen-
de hwartil, så mål som ock, at uti Nådiga skrifwelle, af
d. 29. Martii sistledit år, Kongl. Maj:it täckts förklara,
Sig icke kunna hafwa något afseende, på de å Stadens
wägnar anförde skäl, jag warit föränlåten, at hos Rik-
sens Höglof. Ständer, wid innewarande Riksdag, detta
Mål i ödmjukhet anmäla; så gör jag mig ock den säkra
ödmjuka förhoppning, at det Beslut och Förordnande,
Riksfens Höglof. Ständer, wid 1756. års Riksdag här-
utinnan gjort, låter såsom oförändradt anses.

Author föregifwer, at ehuru Kongl. Maj:it, den
5. Maji 1695. i Nåder förordnat, at Tuktus-fångar-
nes underhåll borde tagas, af de 5000. Dal. Silf:mit,
sem Magistraten hade, til hwarjehanda Extra-Utgifter,
så skal dock, hwarken här af, eller af de, Magistraten
til Sandpenningar, utom des bestådde 4000 Dal. dito
Mynt, något blifwit användt, til bemålte fångars
underhåll, utan i det stället, af andra, til Stadens

Cassa, influtne Medel, sådant wara affskrifwit, som af alla de Böcker, som til Kongl. Cammar-Collegium inkommit, så wäl som af de Stadsens räkningar, sedan år 1748, då all Revidering i Kongl. Cammar-Revisjonen skulle uphöra, skal kunna ses.

Men Author medgifwer straxt derpå, at Tukt-hus-Sjionen fått deras underhåll, af förberörde 5000 Dal., som Magistraten til Extra Utgifter blifwit bestådde, samt at desse 5000. Dal. altid woro otillräckelige til dese och andra behof, äfwen at ausenliga Summor, med Kongl. Majits tilstånd, wid hwarje års Slut, tillätne, at i Stadsens Räkenskaper afföras; Skolandes dock detta icke werka befrielse, för Magistraten, ifrån besörjandet, för dese Sångar; Hwarjenite för-måles, om redogörelse för Stadsens *Cassor*; answar för förvaltningen deraf, samt Kongl. Majits och Cronans rätt, öfwer Sångar i gemen, och at disponera dem, til de behof, de bäst passa sig, med mera.

Härwid wil jag endast påminna, at til de så kallade Extraordinarie Utgifter, äro i fordna tider uti Staten, för Stockholms Stad, anslagne 5000. Dal. Silf:mt, årligen, och efter det återopade Förordnande, af den 5. Maji 1695, har Tukt-hus-Sångarnes underhåll bordt, af samina 5000. Dal. utbetalas, hwilket ock städse stedt; Men i sednare tider, hafwa desse Extraordinarie Utgifter stigit til några och Tjugu Tusende Valer förenämde Mynt, hwarunder Tukt-hus-Sångarnes underhåll äfwen begripes; Om nu besagde underhåll afföres, antingen först eller sist, på de til Extraordinarie Utgifter, årligen, af Stadsens *Cassa* årforderlige Medel, antommer det ju på et och det samma; Och således är denne Authors anmärkning aldeles onödig. Äfwen som ock, at Author nämmer de 4000. Dal. Silf:mt,

Silf:mt, hvilka uti Staten äro | Magistraten anslagne, under Titul af handpenningar ärligen, torde härdrö, af et oriktigt begrep, och ierig tanka, om desse så kallade handpenningar, som skulle Magistraten och dess Ledamöter af dem hafwa någon enskilt förmån, hvilket dock är aldeles ogrundat. För öfrigt förhoppas jag, at Rikens höglof. Ständer lära uti Höggumstigt och ömsint behjertande taga, hwad jag uti mit Memorial, i ödmjukhet anført, rörande denna gravation för Staden, at underhålla fångar, ifrån andra Städer och Provincer i Riket.

Det som Author derjemte anförer, om *Dispositionen*, af de til Stadens *Cassor* inslutne *Medel*, om redogörelse, *revidering*, och *answar*, med mera, hörer icke til förevarande *Ämne* och fråga, och således håller jag öndigt, at derwid något påminna; Author kan göra sig närmare underrättad, om huru och på hwad sätt, Stadens *Medel* förwaltas, af hwem förvaltningen sker, och huru *Böcker* och *räkenskaper* revideras, så lärer han blifwa öfvertygad derom, at Magistraten, uti alt detta, sig förhåller, efter *Lagar* och *Författningar*, och icke nyttjar annan, eller friare *Disposition*, än med dem är öfverensstämmande.

Slutligen anförer Author, at arbetet wid *Saltpetter-Sjuderiet*, ej af andre, än *Tuktusfångarne*, skal kunna drifwas, och at, utom deras handräkning, bemålte *Werk* måste aldeles förfalla och ödeläggas, i anseende dertil, at den, som af *Tronan* innehafwer detta *Saltpetter-Werk*, ej kan fullgöra sit *Contract*, så länge han, af *Tuktusfångarnes* arbete, därstädes, är i mistning; Ut just för den orsaken, et bus, til fångarnes bewarande, på *Rongsholmen*,
nåras

närwid Saltpetter-Werket, skal wara upbygdt, med *Entrepreneurens* dryga kostnad; Alt det skal wara eftertänkeligit, at *Magistraten* sig sådant emotsätter, hållt *Magistraten*, icke af egne, utan af *Publicque* Medel, dese Tuktbusfångar aflönar, och efter försättningarne är skyldig at emottaga Tuktbusfångar, ifrån hwad Ort i Riket, de hitsändas; Och som enligit den åberopade Kongl. Förordningen, och *Publicationen*, lättingar och tjenstlösa Personer, samt lösa *Qwinfolk*, som löpa på Gator, och i hus med Ror-gen, skola til *Rasp*-och *Spinnhuset* föras; så skal det synas, at *Spinnhuset* bör wara fritt, från årelösa misgernings-människor, och sådane, som genom Kropps plikt, gjordt sig i *Sambället* owärdige, til befrielse ifrån fångenskap.

Härå tienar til svar, at om *Privilegium* til *Saltpetter Sjuderie*-Werkets inrättning på *Kongsholmen*, genomses, lårer finnas, at det samma, aldeles intet är grundat på någon betjening af *Tuktbusfångarne*, eller at *Staden*, med sin kostnad, skal hålla *Arbetare*, för bemänte *Werk*; De flere inrättningar i Riket, til *Saltpetter-sjuderie*, äro ej eller grundade, uppå *Städernes* Callor, eller at *Landmannen* bör beswåras, med at anskaffa, hålla och bestå wederbörande, de til arbetets förrättande, erforderlige dagswerts-hjon; Alt på *Kongsholmen* et hus skal wara upbyggt med *Entrepreneurens* dryga kostnad, til *Tuktbus-fångarnes* bewarande, är et *Niclas Orns* ogrundadt föregifwande, likt med alt det öfriga, som han, i afsigt, at åter så *Tuktbus-fångarne* under sin disposition, och at njuta de ansenliga fördelar, han någon tid öförtient haft, emot all sanming, hos *Rikens* Höglöf. *Ständer*,
wid

wid denne Riksdag förebragt; Magistratens åtaöbrande, i detta förevarande mål, sködder sig, uppå de Författningar och Förordnanden, Riksfens Höglof. Ständer wid 1747. och 1756. Årens Riksdagar behagat göra, och en Umbets skyldighet är för Magistraten, at wid alla förefallande tilfällen, i agt taga Stadsfens rätt och bästa; Utom det åberopade Kongl. Brevet, af den 5. Maji 1695, är hwarken Magistraten, eller mig kunnigt, någ. n Lag och Författning, som förklarar Stockholms Stad skyldig, at emottaga och underhålla fångar, ifrån andra Städer och Provincer i Riket, dömda til lifstids- eller flere års fängelse och arbete; i anseende hwartil, och som wid förra Riksdagen, då Målet angående Tukthus-fångarnes syflosättning med arbete, deras förwaran- och underhållande förerwarit, Riksfens Höglof. Ständer kunnit, at så wäl Staden, som Barnhuset, haft besvär och gravation, af dese fångar, det Beslut och blifwit fattadt, at de borde flyttas til Spinnhuset, däråst åfwen inrättningen nu för tiden är sådan, at Tukthus-fångarne hållas för sig, uti särskilte rum instängde, utan at kunna hafwa, eller plåga, något umgänge, eller gemenskap med det andra Spinnhus-folket.

Nyttan och förmån, af Riksfens Höglof. Ständers i så måtto gjorde Författning, är, at dese fångar nu hållas til jämt och ständigt arbete; At genom arbetet, de förtjena deras underhåll; At wederbörande Fabriqueurer och Arrendatorer af Spinnhuset, hafwa et antal Spinnerstok, som, under tillsyn, göra dem gagn; At Stadsfens Barnhus åter kommit i besittning, af de rum, som wid Barnhuset, dese fångar, i långliga tider innehaft, och ej widare har någon olägenhet af berörde fångar; At Stad-

B

sens

sens Cassa, i stället den tillförene måst til Luftbus-fångar-
nes underhåll, årligen utbetala, inemot 8000 Dal. Kop-
parmynt, nu, efter Contract, och afhandling med Spin-
hus-Arrendatorerne, betalar om året 1800. Dal. samana
Mynt, och tillika undgår, at hålla öfwer bemalte fångar,
någon widstråkt bewakning; Och ånteligen at fångarne
icke, som förr, behöfwa at brukas til utsyktor, då tilfäl-
len för dem warit at rymma, och, som under den tiden,
Örn haft dem under sin disposition, händt, Stadsens
Inwånare behöfwa befara, at i deras hus få besök af tjuf-
konor och misgjernings-människor, emedan bemalte Örn,
som den öfwer honom, i detta Mål hållne ransakningen,
och de af så wäl wederbörande Sämners-Rätt, som Hög-
lofl. Kongl. Håf-Rätten, och afwen Kongl. Majst, fälte
Domar och Utslag utwisa, emot lega och årslön, utlem-
nat fångarne, i arbete och tjenst, til Privat Fol^{de}, dels här
i Staden, dels ock ute på Landet. Stockholm den 13.
Maji 1766.

JOH. COLLIN,

Trans-

Transkript af Rikens Höglof. Ständers underdånige Skrifwelse til Hans Kongl. Majt, angående Stora Bårnhuset i Stockholm, dat. den 21. Octobr. 1756.

Slutligen och som det lårder Bårnhuset til mycken omkostnad, och åfwen i sig self år emot en god ordning stridande, at Tukthus-fångar skola uti Bårnhusets rum förwaras, så har sådant förånlåtit Rikens Stånder at efterfråga orsakerne dertil; då förloppet häråf befunnits wåra följande: At sedan Kongl. Majt, den 5. Maji 1698. resolverat, det Tukthus-fångarne af Magistraten skulle underhållas utaf de 6000. Dal. Silf:mt, som til des handpenningar årligen blifwit ånslagne, så hafwa dock dese Fångar uti Bårnhusets rum qwarblifwit, och jemwål Bårnhus-Direktionen, efter Siver: Ståthållarens och Magistratens Resolution af den 19. Junii 1739, måst deltaga uti Tukthusets Reparation til en Summa af 1621. Dal. 21. Öre Silf:mt; hwilket så mycket mindre bordt ske, som Magistraten häråföre njuter särskilte penningar, och Spinnhuset efter Förordningarne åligger at dertil nådige rum åflemna.

Sedermåra har så wål Bårnhus-Direktionen igenom särskilte Memorialer åren 1736. och 1737. hos Magistraten anhållet om Tukthus-fångarnes bortflyttande til Spinnhuset, hwarest de böra bewakas, som ock Kongl. Commerce Collegium under den 8. Juli 1748, genom Bref til Framledne Siver: Ståthållaren Baron Fuchs begårt Tukthusets flyttande til Spinnhuset, då Magistraten budit i et förålt til Spinnhuset 600 Dal. Silf:mt årligen,

ärligen, hwaremot Spinnhusets Directeurer påstådt 800. Dal. samma Rent, i anseende hwartil flyttningen alt hit intills icke Kommit i verkställighet, ehuru Kongl. Commerce-Collegium åter under den 5. Septembr. 1754. derom tillskrifwit Sfwers-Stöhhällaren och Magistraten, til underdänigt följse af Eder Kongl. Maj:ts Nådige Bref, af den 8. September 1752, hwaruti förordnas, at Luft-hus-hjonen böra tillhållas at spinna groft Klädesgarn, och här til gåtsmattor.

En sådan flyttning bör fördenksfull ofördröjeliggen verkställas. Hållt Barnhuset redan är för trångt, och det hindret ligger i vägen at få nyttja Barnhusets öfria byggnader, som nu af Segelduts-Fabriques-Interessenterne innehafwes;
Rikens Ständer framhärda med djupaste wördnad

Stormågtigste Allernådigste Konung
Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdänigste och Tropligtigste
Tjenare och Underfätare

På Ribberskapet
och Adelens
wägnar.

På Präste Stån-
dets wägnar.

På Borg. Stån-
dets wägnar.

På Bonde-Stån-
dets wägnar.

AXEL PERSEN. OLOF CELSIUS. GUST. KIERMAN. E. F. PALEEN.
h. c. Landtmarskall.

Stockholm den 21. Octobr. 1756.

STOCKHOLM,

Tryckt hos LOR. LUDV. GREFING, 1766.